

מראי מקומות - חגיגה

יט.

א. גל שנתלש ובו מ' סאה, ונפל על האדם ועל הכלים, טהורין

ע' בתורת הבית להרשב"א (ז', ד', ל) שהביא מה שהביא ר' תם ראי' מכאן דאף במעין צריך מ' סאה כדי לטבול בו אדם, מדלא מחלק בין אם הגל הוי מעין או לא. ומה דאי' במקואות דבמעין אפי' כל שהוא טובלין, היינו דוקא לענין טבילת כלים, ולא אדם. אולם ע' בש"ך (י"ד ר"א, כ'), שכ' דמה שצריכין כאן מ' סאה, היינו משום דמה דמעין מטהר בכל שהוא, היינו רק במקום חיבור המעיין, אבל הכא, שנתלש הגל, צריך מ' סאה, דכל שאינו מעיין ממש אינו מטהר בכל שהוא. אולם כ' דמ"מ מטהר בזחילין, דיש לו דין ים לטהר בזחילין. וביאר בחי' הגר"ח על הרמב"ם (מקואות ט, ו ד"ה והנה) כוונת הש"ך, דלגבי דין טהרת מעיין בכל שהוא, הדין הוא דכל שאין לו דין מעיין ממש, צריך מ' סאה, דצריך להיות מעיין ממש כדי לטהר בכל שהוא. אבל לגבי הדין דמטהר בזחילין, לזה אי"צ שיהי' לו דין מעיין ממש, אלא סגי בהא שהוא מי מעיין, וסגי בהא לטהר בזחילין.

ב. דלמא אתי למיטבל בחדלית של גשמים

פרש"י, שאין מי גשמים מטהרין דרך זחילתן, עד שיהו נקוין דרך אשבורן. וע' בתוס' שכ' בשם רש"י דלא מהני טבילתו משום שאין כאן מ' סאה במקום א', דקטפרס אינו חיבור, [וכן פרש"י בחולין (לא)]. וכ' תוס' דעכצ"ל כפי' זה, דאם הוא מטעם זחילין, א"כ למה אסור לטבול בגל של ים בכה"ג, הא הים מטהר בזחילין. וע' בקהלות יעקב (טהרות נ"ב), שהביא מש"כ בביאור הגר"א (י"ד ר"א, ס"ק ו' וס"ק צ"א), דמה שמקוה אינו מטהר בזחילין, היינו משום שאין מ' סאה במקום א', וזחילין אינו מחבר השיעור להיות מ' סאה במקום א'. וע"פ דברי הגר"א כ' הקה"י לחדש דבאמת שניהם א' הם, מש"כ רש"י בחולין שם שלא מהני הטבילה משום דליכא בה מ' סאה, היינו טעם דאינו מטהר בזחילין, שאין בה מ' סאה. ומה דמעין מטהר בזחילין, היינו משום דמעין אי"צ שיעור מ' סאה, וממילא אף בזחילין מהני (וזהו דלא כדברי ר"ת שהבאנו לעיל, דס"ל דלאדם צריך מ' סאה אף בטהרת מעיין, אלמא דאף בזחילין שייך מ' סאה. וגם דלא כדברי הש"ך הנ"ל, דס"ל דשייך שיהי' מטהר בזחילין, ומ"מ צריך מ' סאה). וצידד לומר כן ליישב קו' תוס' שם על רש"י, למה לא פ"י מטעם דאינו מטהר בזחילין, וע"ז תי' דבאמת שניהם אחת הם, אבל כ' דרחוק לומר כן בדעת רש"י (אבל לפי מש"כ תוס' כאן דמוכרחין לומר פי' זה דוקא, א"ש דברי רש"י שם).

ג. לפי שאין מטבילין באויר

פרש"י, שלא אמרה תורה מקוה של אויר לטבילה. וביאר הכסף משנה (מקואות ט, יח), דכיון דכתנ' אך מעין ובור מקוה מים, והנך אין דרכן להיות באויר, לכן יש ללמוד דאין להטביל באויר. וע' שם מש"כ הרמב"ם דאין מטבילין באויר ק"ו מהא דאין מטבילין בזחילין, ותמה הכס"מ, הא בים שפיר טובלין בזחילין, וע"ש שהאריך בזה, וביאר דכוונת הרמב"ם לומר דגזירה דרבנן היא שלא לטבול באויר, שלא יבא לטבול בזחילין [היכא שזחילין פסולין ע"ש היטב].

ד. ואם בשביל שידחו ידיו, ידיו טהורות, והפירות הרי הן בכי יותן

הק' הטורי אבן, למה הוי זה בכי יותן, הרי ה' יכול להדיח ידיו אף אם לא נפלו הפירות למים, וא"כ למה חשיב בכה"ג דניח"ל בהדחת הפירות, והניח בקו'.

ה. טבל ועלה, מחזיק עצמו לכל מה שירצה

פי' תוס', ועודנו לח. ותמה הטורי אבן, הא אפי' אם עדיין לח הוא, סכ"ס הא כבר נגמר טבילתו, וא"כ איך מהני עכשיו להחזיק הטבילה לכל מה שירצה. וכ' דלכאור' ר"א לטעמי' אזיל לס"ל יש ברירה, וכיון דטבל סתם, י"ל דעכשיו הוברר הדבר למפרע שטבילתו היתה על דעת זה. אבל הק', דא"כ מה ס"ד דגמ' להק' מהא דמחזיק עצמו בדבר הקל, כיון שעלה שוב אינו מחזיק, הא שם אינו נוגע כלל הא דברירה. וכ' דצ"ל דאה"נ, המקשה לא ס"ד דטעמא דר"א משום ברירה, ובעצם ה' יכול להק' סתמא, מ"ט דר"א, אלא דעדיפא מינה פריך מבריייתא מפורשת. אבל למאי דמשני דטבל סתם מחזיק אחר שעלה, וע"כ הטעם הוא משום ברירה, א"כ שוב לא ק' כלל מהבריייתא. ולפי"ז, יוצא שאין ראי' כלל מכאן דהוחזק לדבר הקל גרע מלא הוחזק כלל, דאי"ז משום הקלות, אלא משום דלא שייך בה ברירה.

אולם ע' במרומי שדה, שכ' דמה שצריך להיות עודנו לח (והטו"א לא ביאר לפי דבריו למה צריך להיות עודנו לח, ואולי הוי סתם דעתו שיכול לברר דעתו כל זמן שהוא עדיין לח), היינו משום דצריך להיות עדיין עסוק באותו ענין, ואז הסברא נותנת דמחשבה מהניא אם עדיין לא החזיק לכלום. אבל היכא דכבר החזיק, אז סברא הוא דצריך להיות עסוק טפי באותו ענין, ולכן צריך להיות עודנו רגלו במים ממש.

מראי מקומות - חגיגה

יט. (המשך)

שמיע לי' לההיא ברייתא, וממילא מהני להחזיק בעוד רגלו
א' במים, דכיון דעוד רגלו במים, ומים מטפחין עליו, א"כ
אמר' גוד אסיק, ויכול עדיין להחזיק עצמו, כמו מי שהוא
עדיין במקוה.

ז. **גוד אחית אית לי' לר' יהודה, גוד אסיק לית לי', וכו'**
כ' **החזון איש** (מקואות תנינא, ד' א') דאין זה ענין לגוד אחית
וגוד אסיק המוזכר לענין מחיצות, ואינו אלא לשון מושאל.
וביאר דהיכא שיש ב' מקואות זה בגובה ההר וזה בשיפולי
ההר, ומחזירין ע"י זוחלין, להכשיר התחתון ע"י חיבור זה
נקרא גוד אחית, ולהכשיר העליון נקרא גוד אסיק. ומה שיש
סברא טפי להכשיר התחתונה מלהכשיר העליונה, מבואר
שם שהוא משום דכיון דסופן לירד לתחתון, א"כ חשיב טפי
מן התחתון (כן משמע מדבריו). וע"ע בשיח יצחק דביאר דאף
חרדלית של גשמים לא מהני לטהר ע"י זוחלין, מ"מ מהני
לחבר הגממיות, דלא מהני "גוד אחית" ו"גוד אסיק" בסוגיין
בלא חיבור, אלא סגי בחיבור של חרדלית של גשמים, אע"פ
שאינם עצמם מטהרים בזוחלים.

ו. **א"ר פדת ר' יהודה היא... אם היו רגליו
של ראשון נוגעות במים אף השני טהור**

הק' הטורי אבן, מהו הדמיון, הא טעמא דר' יהודה הוא
משום גוד אחית, וזה שייך רק לענין להשוות המים שעליו
כאילו הוא עדיין מחובר למקוה, וממילא הוי המקוה מלא
במ' סאה. אבל מאי אהני זה כלל להא דנחשוב לגברא
כאילו הוי תחלת טבילה, אדרבה, כ"ש דגרע טפי, דאמר'
דגוד אחית על המים שעליו, הו"ל כאילו עלה לגמר', דאינו
מחזיק. וכ"ת דאמר' גוד אחית על הגברא גופי', כאילו הוא
עדיין במקוה, אין לומר כן, דגבי ג' גממיות אמר' דמטביל
בתחתונה משום גוד אחית, ואם אמר' גוד אחית על הגברא
גופי', למה אינו יכול לטבול בעליונה משום גוד אחית,
א"ו לא אמר' גוד אחית על הגברא. וכן מבואר לענין הא
דמחטין על גבי ראשו, דלא אמר' גוד אחית על המחטין
והוי כאילו הם במקוה, דעל דבר הנטבל לא אמר' גוד
אחית, אלא רק על המים, דהוי כאילו המים עדיין מחזירים
למקוה. ותי' דס"ל לר' פדת שאין חילוק בין גוד אחית לגוד
אסיק, ומאן דאית לי' גוד אחית גם אית לי' גוד אסיק, ולא